

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ

1040 София, ул. "15 ноември" № 1 ☎ (+359 2 979 5 333) <http://www.bas.bg>

УТВЪРДИЛ:

ПРЕДСЕДАТЕЛ:
АКАД. ЮЛИАН РЕВАЛСКИ

ЕТИЧЕН КОДЕКС

на служителите в Българската академия на науките

ПРЕАМБЮЛ

Българската академия на науките (БАН) участва в развитието на науката в съответствие с общочовешките ценности и националните интереси и съдейства за умножаване на духовните и материалните богатства на българския народ.

Българската академия на науките е национална научна организация с утвърдено международно признание. Тя е решаващ фактор за изграждането на общество, базирано на знание и активен партньор в европейското изследователско пространство.

В тази връзка от нейните служители се очаква да демонстрират професионализъм, да се отнасят с уважение към гражданите, държавните органи, представителите на търговски дружества и на други юридически лица, както и към останалите служители на академията.

Етичните правила за поведение ангажират моралния дълг на служителите на БАН. Всеки отделен служител, осъществявайки своите професионални задължения, допринася за формирането на облика на цялата система и за укрепване на ролята на науката в обществото.

От служителите на БАН се очаква да възприемат етичните норми на поведение, очертани в този кодекс и да се стремят да изпълняват своите задължения в съответствие с принципите на професионалната етика.

Глава първа. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Раздел I. Обхват

Чл. 1. Етичните правила в този кодекс са приложими спрямо всички служители на Българската академия на науките и се отнасят до:

- взаимоотношенията между служителите на БАН и държавните органи;
- взаимоотношенията между служителите на БАН и гражданите и юридическите лица;
- взаимоотношенията между отделните служители в системата на БАН;
- правата и задълженията на служителите на БАН.

Чл. 2. Служителите на БАН изпълняват своите задачи при спазване на Закона за

Българската академия на науките и Устава на БАН, Закона за развитието на академичния състав в Република България и правилника за прилагането му, утвърдените вътрешни правила и процедури, както и всички други законови и подзаконови нормативни актове, които регламентират дейността на академията и на нейните служители.

Раздел II.

Цел

Чл. 3. Настоящите правила имат за цел да определят етичните изисквания в поведението на служителите на Българската академия на науките, в служебната и извънслужебната им дейност, като по този начин целят засилване на общественото доверие в техния професионализъм и почтеност, издигане престижа на академията и гарантират професионалния статус и авторитета на отделната личност, безусловно спазване и зачитане върховенството на закона, защита на неделимите и универсални ценности на човешко достойнство, свобода, равенство и солидарност.

Раздел III.

Принципи

Чл. 4. Дейността на служителите на БАН се осъществява при спазване на следните принципи:

1. законност - изпълнение на служебните задължения в съответствие с Конституцията, правото на Европейския съюз, международните договори, ратифицирани по конституционен ред, обнародвани и влезли в сила за Република България, законите и подзаконовите нормативни актове на страната и вътрешните за БАН правила, при зачитане и спазване на правата и на основните свободи на личността;

2. лоялност - поведение, насочено към утвърждаване и подобряване на авторитета и доброто име на БАН, изразяващо се в коректно и почтено отношение към институцията, както и въздържане от необоснована публична критика на същата;

3. добросъвестност - грижливо, старателно и отговорно изпълнение на служебните задължения;

4. безпристрастност - обективно и непредубедено изпълнение на служебните задължения, като се избягва поведение, което може да се възприеме като предразположеност или предубеденост;

5. равнопоставеност - изпълнение на служебните задължения по начин, който не допуска никакви ограничения на правата или привилегии, основани на раса, народност, етническа принадлежност, пол, произход, религия, образование, убеждения, политическа принадлежност, лично и обществено положение или имуществено състояние или на всякакви други признаци, установени в закон или в международен договор, по който Република България е страна;

6. отговорност - изпълнение на възложените задачи компетентно и в срок, с цел постигане на висок обществен резултат;

7. политически неутралитет - недопускане на лични или чужди политически пристрастия при изпълнение на служебните задължения;

8. почтеност - поведение, при което не се допуска приемане на материални или нематериални облаги, независимо от естеството им, които не се полагат на служителите и могат да повлияят върху обективното изпълнение на задълженията по служба;

9. конфиденциалност - опазване в тайна на информацията, придобита при или по повод на изпълнение на служебните задължения и неразпространяване на същата;

10. отчетност - осъществяване на дейността по начин, даващ възможност да се проследяват

изпълнението на служебните задължения, резултатите и взетите решения;

11. колегиалност и учтивост - поведение, основано на уважение към мнението и личния живот на колегите, и придържане към любезно и възпитано отношение при изпълнение на служебните задължения.

Глава втора.

ОБЩИ ПРАВИЛА ЗА ЕТИЧНО ПОВЕДЕНИЕ

Раздел I.

Професионално поведение и квалификация

Чл. 5. Служителите на БАН са длъжни:

- а) да познават и спазват своите професионални права и задължения, произтичащи от нормативните актове, вътрешните правила и този кодекс;
- б) да извършват дейността си компетентно, обективно и добросъвестно, като се стремят непрекъснато да подобряват работата си в защита на интересите на академията;
- в) да не ползват с користна цел служебната информация, с която разполагат и да не я разгласяват пред други лица, освен по предвидения от закона ред;
- г) да не предприемат действия, които надхвърлят професионалната компетентност;
- д) да поддържат и повишават своите професионални знания и умения;
- е) да помагат за обучението на колегите си, да споделят своя опит с тях и да съдействат за тяхната специализация и усъвършенстване;
- ж) да спазват академичния морал, който изисква да се дискутират идеи, да се прилагат аргументи и теоретични обяснения.

Раздел II.

Конфликт на интереси и антикорупционно поведение

Чл. 6. (1) Служителите в БАН не допускат поведение, което ги въвлича в корупция, и противодействат на такива прояви и на други неправомерни действия.

(2) Служителите на БАН не допускат да бъдат поставени в икономическа или друга зависимост, както и да искат и да приемат каквито и да е облаги или други ползи, които могат да повлияят на изпълнението на служебните им задължения.

(3) Служителите не могат да приемат подаръци или облаги за извършване на работа, която влиза в служебните им задължения, нито да извършват дейност извън тяхната компетентност.

(4) Служителите на БАН не приемат облага или обещание за облага, заради които да упражнят влияние при вземане на решение от други лица във връзка с изпълнение на служебните им задължения.

(5) Служителите не посредничат за получаване от другото на облага, за да бъде извършено или да не бъде извършено действие по служба.

Чл. 7. Служителите в БАН не могат да извършват дейност в частен интерес, която е в нарушение на глава осма от Закон за противодействие на корупцията.

Чл. 8. (1) Служителите в БАН са длъжни да докладват на прекия си ръководител и/ или до по-висшестоящ орган за станали им известни данни за корупция или за конфликт на интереси.

(2) При възлагането на служебна задача, чието изпълнение може да доведе до конфликт между служебните му задължения и неговите частни интереси, служителят на БАН следва да си направи самоотвод и своевременно да уведоми своя ръководител.

Чл. 9. Информация, станала известна на служители на БАН по силата на служебното

положение, не може да се използва от тях в личен интерес или в интерес на свързани лица, през цялото време докато заемат длъжност в академията, както и след прекратяване на трудовото правоотношение.

Раздел III.

Лично поведение на служителите на БАН в обществото

Чл. 10. При изпълнение на служебните си задължения и в обществения живот, служителят на БАН следва поведение, което е съвместимо с добрите нрави и не уронва престижа на академията.

Чл. 11. Служителят на БАН не може да използва служебното си положение с цел получаване на наследващи се облаги за него или свързани с него лица.

Чл. 12. Служителят на БАН не трябва да изразява лично мнение по обществени или служебни въпроси по начин, който би могъл да се тълкува като официална позиция на Ръководството на БАН и/ или ръководството на звеното, в което той работи.

Чл. 13. Служителят на БАН не допуска дискриминация, основана на пол, раса, език, религия, образование и убеждения, политическа принадлежност, мнение, национален или социален произход, етническа принадлежност, здравословно състояние, възраст, сексуална ориентация, лично и обществено положение, имуществено състояние или на всякакви други принципи, установени в закон или в международен договор, по който Република България е страна.

Чл. 14. Служителят на БАН отговаря на поставени въпроси съобразно функциите, които изпълнява, като при необходимост ги пренасочва към друг служител, притежаващ съответната компетентност.

Раздел IV.

Взаимоотношения между служителите на БАН и служителите на ръководни длъжности в БАН

Чл. 15. Служителят на БАН е длъжен да спазва служебната йерархия и стриктно да изпълнява актовете и заповедите на ръководните органи на академията и на звеното, в което работи.

Чл. 16. Ръководителят е отговорен за заповедите, които издава, за тяхното изпълнение и последствията от тях.

Чл. 17. Ръководителят е пример за професионална, безпристрастна и ефективна дейност и насърчава коректното изпълнение на професионалните задължения на своите подчинени посредством съвет, даване на насоки или предприемане на други подходящи корективни мерки.

Чл. 18. Ръководителят е длъжен да осигури на служителю необходимите условия за изпълнение на служебните му задължения, както и за повишаване на неговата квалификация или преквалификация и за неговото професионално израстване.

Чл. 19. Служителят на БАН изпълнява добросъвестно всички законосъобразни актове и заповеди на своите ръководители.

Чл. 20. Служителят на БАН не трябва да изпълнява заповед, нареждаща му да извърши явно незаконни действия. Ако счита, че дадена заповед е такава, той трябва да докладва писмено мнението си пред органа, който я е издал и/ или пред по-висшестоящ орган.

Чл. 21. Служителят на БАН е длъжен да докладва на ръководителя си и/ или на по-висшестоящ орган всички административни слабости, пропуски и нарушения, които според него създават предпоставки за корупция, измами и нередности.

Раздел V.

Взаимоотношения между служителите на БАН

Чл. 22. Служителят на БАН оказва професионална помощ на колегите си при изпълнение на служебните задачи в рамките на своята компетентност.

Чл. 23. В отношенията между служителите на БАН не се допускат никакви форми на дискриминация.

Чл. 24. В отношенията с колегите си служителят на БАН проявява уважение, коректност и колегиалност, като не допуска поведение, което накърнява достойнството и правата на отделната личност.

Чл. 25. Когато противоречията между колеги не могат да бъдат разрешени от самите тях, те търсят съдействието на непосредствения си ръководител.

Раздел VI.

Права на служителите на БАН

Чл. 26. Служителят на БАН има право на работна среда, позволяваща пълна изява на неговите способности, свободна от всякаква форма на тормоз, нетолерантност и дискриминация.

Чл. 27. В дисциплинарно производство, образувано срещу него, служителят на БАН има право на пълно, обективно и всестранно разследване.

Чл. 28. Служителят на БАН не може да бъде санкциониран поради факта, че е докладвал за случай на нарушение на професионалната етика, освен ако подобен акт не се окаже злонамерен или неоснователен.

Чл. 29. Служителят на БАН има право на точно и обективно оценяване.

Глава трета.

АКАДЕМИЧНА ЕТИКА

Чл. 30. Учените на БАН трябва да спазват изискванията за осъществяване на ефективна научна дейност, насочени към задълбочено всестранно изследване и установяване на обективната истина и за постигане на убедително трайно ново познание или обновяване и обогатяване на знанието за изследвания обект. Учените следва да се стремят към аргументирано доказване на поддържаните от тях хипотези, изводи и заключения, получени в резултат на изследователската им дейност.

Чл. 31. Учените трябва да уважават и отразяват чуждия принос и приоритет на предшестващите изследователи, които са работили в тяхната научна област. Не се допуска, под каквато и да е форма, присвояване на чужди научни постижения, издаване или използване под свое име или под псевдоним на чуждо произведение на науката, литературата, изкуството или значителна част от такова произведение (плагиатство), присвояването на чужди идеи, фалшифицирането на чужди трудове, на данни и др.

Чл. 32. (1) Авторите на научни публикации носят морална отговорност за научната достоверност на същите.

(2) Учените не позволяват стремежът за нови, собствени научни достижения и постигане на признание от научната общност и от обществото, да ги противопоставят на общите интереси, основани на авторитета на науката, академичната автономия и уважението на личността.

(3) При съвместно извършвана научно-изследователска дейност се определя реалният принос на всеки изследовател, съобразно извършената от него работа.

(4) Лица, които могат да се посочат като съавтори, са тези, които имат значителен принос за провеждането на изследването, за получаването, анализирането и тълкуването на

резултатите или за написване на ръкописа, ако са дали съгласието си за публикацията.

(5) Подкрепата, оказана на учен от други звена и лица, които не са били пряко ангажирани в публикационната му изява, от членове на ръководството на научната организация, следва да се отразява в бележка за изказване на благодарност, а не с включване в списъка на съавторите му.

Чл. 33. (1) Учените използват научната дискусия при съвременните условия и организация на научната дейност, която често се осъществява от колектив от учени, които изследват съвместно дадена проблематика.

(2) Значимостта на тезите и предлаганите изводи не се определя от заеманата длъжност или научните степени на авторите, а от силата на научните им доводи. Тезите се оценяват на базата на универсални критерии за научност, установени чрез консенсус от научната общност.

(3) Наличието на безпристрастна и обективна оценка е неизменно морално изискване към научната общност. Прояви на завист, недоброжелателност и др. подобни са несъвместими с академичната етика.

(4) В дискусийни ситуации са недопустими всякакви форми на злоупотреба, като отправяне на заплахи, оказване на психологически натиск или физическо насилие, неправомерни квалификации и др.

(5) Констатирането на отклонения от изискванията на академичната етика и осъществяването на недобросъвестна научна дейност е основание за отрицателна морална оценка от съответния научен колектив или от научната общност.

Чл. 34. Рецензентската практика трябва да бъде подчинена на изискванията на морала. Рецензиите следва да се основават единствено на преценката на реалните обективни качества, като не се спестяват както постиженията и достойнствата, така и недостатъците на реализирания труд. Рецензиите не бива да преследват злепоставяне на автора, водено от предубеждения или негативни личностни настроения. Рецензиите следва да подкрепят позитивните научни търсения и да не възпрепятстват, чрез неправомерен негативизъм, научния процес.

Чл. 35. Участието на учените в конкурси за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности, за разработване на проекти, за разпределение на субсидии и други, трябва да се основава на обективно и безпристрастно прилагане на установените критерии.

Чл. 36. Учените имат морален ангажимент към социалната отговорност на науката пред обществото и особено за хуманното използване на техните научни постижения.

Чл. 37. Учените популяризират научни факти чрез доклади, дискусии и беседи в широкото медийно пространство. Представянето на научна информация става по разбираем и истинен начин, без да се манипулира мнението на неспециалисти и без внушения в определени насоки, основани на доверието в експертността на научния работник.

Глава четвърта. МЕРКИ ПО ПРИЛАГАНЕТО

Чл. 38. Съществена част от етичното поведение е запазване на поверителността по отношение на търговските тайни и конфиденциалната информация основно, но не само свързани със защитата на правата на интелектуална собственост в БАН. Служителите на БАН и страните по договори с БАН защитават конфиденциалната информация, като не я разпространяват, публикуват, използват или разкриват, освен доколкото е необходимо за изпълнение на дейностите по съответния договор или доколкото им е разрешено. БАН спазва и изисква да се спазват приложимите стандарти за защита на данните. Всяка изява в медийното и публичното пространство, която се представя от името на БАН, следва да е съобразена и подчинена на научната позиция и концепция на научната общност на БАН.

Чл. 39. Правилата на поведение, съдържащи се в настоящия кодекс, са неизменна част от ежедневната дейност на служителите на БАН, съобразно тяхната функционална компетентност. Етичният кодекс подлежи на задължително спазване от всички служители на БАН, като всяко нарушение на установените с него правила ще бъде разглеждано като основание за търсене на дисциплинарна отговорност и налагане на дисциплинарни наказания по раздел III на глава девета от Кодекса на труда.

Чл. 40. Този кодекс следва да се доведе до знанието на всички служители в Българската академия на науките за сведение и изпълнение.

ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 1. Нормите на настоящия кодекс са задължителна част от трудовоправните задължения на служителите в Българската академия на науките.

§ 2. Служителите на БАН са длъжни да спазват разпоредбите на настоящия кодекс и във връзка с това да се информират за поправки и изменения на неговите разпоредби.

§ 3. При първоначално встъпване в длъжност, непосредственият ръководител е длъжен да запознае лицето с разпоредбите на този кодекс в 7-дневен срок от встъпването.

§ 4. Етичният кодекс е приет от Управителния съвет на Българската академия на науките с решение по протокол № 21 от 16-17 октомври 2024 г., на основание чл. 7, ал. 1, т. 16 и чл. 11 от Закона за финансово управление и контрол в публичния сектор и е елемент от системата за финансово управление и контрол в Българската академия на науките.

§ 5. За неуредените в този кодекс случаи се прилагат разпоредбите на Закона за финансово управление и контрол в публичния сектор, Кодекса на труда, Закона за БАН, Устава на БАН и вътрешните общоакадемични актове.

§ 6. За целите на този кодекс, понятията “свързани лица” и “частен интерес” имат смисъла и съдържанието, посочени в Закона за противодействие на корупцията.

§ 7. Въз основа на настоящия кодекс всяко самостоятелно звено от системата на Българската академия на науките може да разработи и въведе приложим за неговите служители етичен кодекс.

§ 8. Изменения и допълнения на настоящия кодекс се извършват по реда на неговото приемане.

§ 9. Настоящият Етичен кодекс влиза в сила от датата на приемането му и отменя Етичен кодекс на служителите в Българската академия на науките приет от Ръководството на Българската академия на науките с решение по протокол № 44/24.11.2009 г.